

Besøksadresse

Nydalen allé 33, 0484 Oslo

Postadresse

PB 4904 Nydalen, 0423 Oslo

Foretaksregister

NO 962 986 633 MVA

T +47 23 90 30 00

F +47 23 90 30 01

W statnett.no

E firmapost@statnett.no

Strømnettutvalget v/leder Nils Kristian Nakstad
stromnettutvalget@oed.dep.no

Saksbeh./tlf.nr.: Henrik Glette

Vår dato: 26.11.2021

Statnetts innspill til strømnettutvalget

Vi vil gjerne takke utvalget for muligheten til å presentere våre innspill og hvordan vi jobber ved flere anledninger. Utvalget har en viktig jobb for å bidra til å sikre en effektiv overgang til nullutslippssamfunnet og legge til rette for ny industri.

Vedlagt følger Statnetts innspill til utvalgets arbeid. Økt tempo er sentralt for at nettet skal kunne møte etterspørselen vi ser fra ny industri og elektrifisering av samfunnet. I tillegg til våre innspill arbeider vi som utvalget vet med en rekke tiltak for å sikre at vi utvikler nettet helhetlig og på en samfunnsmessig rasjonell måte.

Dersom utvalget ønsker ytterligere informasjon eller utdypning, er vi selvsagt tilgjengelige for det.

Med vennlig hilsen
Hilde Tonne

Statnett SF
konsernsjef

Statnetts innspill til strømnnettutvalget

Sammendrag

Tempo og volum på omstillingen til nullutslippssamfunnet øker betydelig. Et robust nett og høy forsyningsikkerhet er nødvendige forutsetninger i fremtidens utslippsfrie energisystem, og Statnetts oppgave er klar: Sikker strømforsyning og bærekraftig verdiskaping.

For å møte det grønne takskiftet, må det planlegges mer helhetlig og sikres raskere utbygging av nytt nett, samtidig som kraftsystemet, markedet og nettet må utnyttes enda bedre og baseres på ny teknologi og digitale prosesser. Endringer i måten man planlegger nett og system vil også skape behov for endringer i samfunnsprosessene.

For å lykkes, kreves felles innsats fra myndigheter, nettselskaper og industri og en rekke endringer i rammevilkårene for nettselskapene, inkludert Statnett. Strømnnettutvalgets arbeid er sentralt i dette. Statnetts innspill gir våre anbefalinger på utvalgets spørsmål, men viser også noen av våre egne tiltak for å øke tempoet for å sikre kapasitet inn i det grønne takskiftet.

Tiltak for å redusere tiden det tar å utvikle og konsesjonsbehandle nye nettanlegg:

- **Erstatte KVV-ordningen med områdeplaner.** Ordningen med pliktige konseptvalgutredninger (KVV) og myndighetsbehandling av disse, tar unødvendig mye tid og oppfyller ikke hensikten med å se helhet, forankre behov og identifisere løsninger, og vi mener denne bør erstattes med områdeplaner som også danner grunnlaget for samfunnsøkonomisk analyse av helheten.
- **Etablere differensierte konsesjonsløp** for tiltak med ulik grad av virkninger for miljø og omgivelser. Det vil sikre effektiv gjennomføring av enkle tiltak. Mindre tiltak bør kunne gjennomføres uten konsesjonssøknad.
- **Sikre fortsatt god involvering** og deltakelse fra berørte parter. Det må sikres tidlig og tydelig avklaring av hva som skal utredes, og fokus må være på beslutningsrelevante forhold i den aktuelle sak, for å unngå unødvendige utredninger og etterbestillinger.
- **Etablere en nasjonal digital plattform** for utveksling av informasjon på tvers av myndigheter og nettselskaper.

Forbedringer i systemet med tilknytningsplikt:

- **Etablere kriterier for prioritering av nettkapasitet.** Kriteriene må være klare og forutsigbare. Kriteriene må gjelde både ved tildeling av etablert kapasitet og ved utløsning av ny kapasitet.
- **Etablere en ordning med betaling for kapasitet.** Denne må supplere eller eventuelt erstatte en justert utgave av dagens ordning med anleggsbidrag. Dagens ordning gjør nettselskapene reaktive, der tiltak blir initiert for sent.
- **En mer aktiv planrolle.** Nettselskapene og Statnett må kunne ta en mer aktiv planrolle for å styre tilknytninger til områder med ledig kapasitet. Det vil sikre en samfunnsmessig rasjonell utnyttelse av kapasiteten og utvikling av nettet, og sikre bedre informasjon til aktørene.
- **Benytte og utvikle ordningen med tilknytning på vilkår.** Dette vil kunne utløse betydelig kapasitet uten store investeringer.

Prinsipper for å ivareta en samfunnsøkonomisk utvikling av strømmettet i en tid med stor usikkerhet om forbruksutviklingen:

- **Et tydelig mandat for å være i forkant.** Nettselskapene og Statnett må sikres et tydelig mandat for å være i forkant med tilstrekkelig kapasitet. Kostnadene ved at nettet blir en flaskehals for samfunnsutviklingen er betydelig større enn risikoen ved å være i forkant.
- **Ta i bruk områdeplaner.** Områdeplaner vil gi en samfunnsmessig rasjonell utvikling av nettet gjennom å sikre helhet i den enkelte region og på tvers av netteiere og virkemidler. Områdeplanene bør danne grunnlaget for myndighetsbehandling av den samfunnsøkonomiske virkningen av helheten, og kan erstatte dagens ordning med KVU.
- **Bedret informasjonsutveksling** vil sikre en rasjonell utvikling og forutsigbarhet for aktører.

Elektrifisering og grønn verdiskaping

Statnett har siden 2019 opplevd en massiv økning i antall henvendelser fra ulike virksomheter som ønsker å knytte seg til nettet. Dette er både eksisterende virksomheter som vil elektrifisere og nye planer for industri og verdiskaping. Siden 2019 er det forespurt volum som tilsvarer en årlig vekst på 5–10 % i enkelte regioner, og vi har behandlet søknader om å knytte et økt volum på nesten 11 000 MW, der omtrent alt er forbruk.

Statnetts langsiktige markedsanalyse viser at forbruket i Norge kan stige opp mot 220 TWh i 2050, opp fra dagens nivå rundt 140 TWh. For å sikre at nettet og kraftsystem kan håndtere en slik vekst, er det rasjonelt å ta høyde for en stor vekst tidlig. I vår nettutviklingsplan peker vi på at vi vil øke tempo i nettutviklingen og vi planlegger å investere 60- 100 milliarder NOK fram til 2030. Havbasert vindkraft blir sentralt i omleggingen av det europeiske energisystemet, og mye av utbyggingen vil skje i Nordsjøen. I planlegging og drift må kraftsystemet på land og offshore sees på som ett kraftsystem.

Det økte tempoet og omfanget i utviklingen innen kraftforbruk og endringer i systemdriften, vil kreve nye tiltak knyttet til drift og utbygging av nettet. I tillegg må endringene gjennomføres raskere enn før. Det krever nye metoder for nettplanlegging, både for Statnett og nettselskaper på alle nivåer. Eksisterende planer utvikles i stor grad for ett og ett tiltak og gir ikke tilstrekkelig evne til å håndtere en rask utvikling, inkludert tilknytning av nye kunder. For å møte de nye utfordringene, vil Statnett etablere helhetlige områdeplaner. Disse skal ta høyde for innmeldte og forventede forbruksøkninger i området, behovet for reinvesteringer og vedlikehold og en langsiktig utvikling i nettet.

En betydelig andel av forbruksveksten kommer i underliggende nett, men får virkninger også for høyere nettnivåer. Det blir derfor viktig å styrke samarbeidet på tvers av nettnivåene. Det er behov for å systematisere en kontinuerlig data- og informasjonsutveksling mellom Statnett og regionalt utredningsansvarlige.

Gjennom digitalisering kan aktører dele informasjon mer effektivt på tvers av prosesser. Vi kan øke effektiviteten, både med hensyn til tidsbruk og ressursbruk. Dette gjør det mulig å gjøre flere av stegene i planleggings- og konsesjonsprosessen parallelt. I tillegg vil alle ha det mest oppdaterte informasjonsgrunnlaget, hvilket er sentralt for å sikre samordning mellom aktører når endringstakten øker.

Økt tilgjengelighet av data og informasjon vil gjøre prosessene mer transparente. Lokalbefolkning, interessegrupper og andre sentrale aktører kan enklere involveres i de ulike fasene i prosjektene gjennom lettere tilgang til relevant informasjon og mer strukturert innhenting av innspill. Vi oppnår et bedre kunnskapsgrunnlag for alle parter, og vi legger til rette for en god og effektiv involvering og forankring.

Dagens rammevilkår mangler helhet og prioritering

Norge skal nå 55 % utslippskutt til 2030. For å sikre nok kraft og nettkapasitet til elektrifisering og annet nytt forbruk i tide, er det behov for effektive og forutsigbare prosesser.

Lang ledetid frem til tilknytning av nytt forbruk kan hindre næringsutvikling. For å sikre nok nett i tide med den utviklingen vi ser nå, må vi være raskere ute med å forsterke nettet. Dette må balanseres med robust og effektiv utvikling, slik at kostnaden for brukerne av kraftnettet blir akseptabel.

Dagens planer og myndighetsprosesser er i for stor grad rettet inn mot enkelttiltak og -prosjekter. For å sikre nødvendig tempo og gjennomføringskraft, er det nødvendig å løfte et mer helhetlig perspektiv.

Den raske økningen i etterspørsel av nettkapasitet innebærer også usikkerhet. Usikkerheten er først og fremst knyttet til omfanget av nytt volum, ikke hvorvidt det vil være vekst eller behov for mer kapasitet. Det krever tydeligere og mer overordnede planer og koordinering. Samtidig krever veksten i etterspørsel at nettselskapene i større grad bygger ut kapasitet i forkant, slik at dialogen med aktører kan konsentreres om veiledning ved etablering.

I dag håndteres henvendelser om tilknytning etter prinsippet om «førstemann til mølla», uavhengig av formål og modenhet. Tydeligere kriterier for prioritering av kapasitet vil effektivisere tilknytningsarbeidet.

Dagens lokaliseringssignaler er for lite presise og kommer for sent i prosessen. Anleggsbidrag gir i for liten grad gode signaler til aktørene om riktig etablering, og det fungerer ikke etter hensikten når tiltakene er utløst av en sum av aktører som har behov for rask tilknytning til underliggende nett.

Konsesjonsprosessene er i dag i for liten grad differensiert etter type og grad av inngrep. Det er et behov for forenklede prosesser for enklere tiltak med liten grad av inngrep eller påvirkning på miljø og andre aktører. Samtidig er det også Statnetts oppfatning at man kan effektivisere innenfor gjeldende regelverk gjennom å i større grad utnytte handlingsrommet. Det gjelder både graden av krav til ytterligere utredninger, tydeligere informasjon og rammer til konsesjonssøknader, hva som skal på full høringsrunde og muligheten til å forenkle behandlingen.

Det bør også avklares tydeligere hvordan bruk av kabel versus luftledning kan sørge for raskere fremrykning og redusere både behandlingstid og sikre lokal aksept. Dette gjelder særlig i bynære strøk. Vår vurdering er at kablingspolicyen bør åpne for mer kabling enn det som ligger til grunn i dag.

Områdeplaner gir helhetlige løsninger

Områdeplaner blir grunnlag for helhetlig nett- og systemutvikling. Med Norge delt i om lag 10 ulike områder, blir konkrete trinn frem mot et målnett beskrevet for hele landet. Målnettet beskriver hvilke nettkomponenter med hvilken driftsspenning og systemløsninger som skal inngå i det fremtidige transmisjonsnettet.

Hver områdeplan skal sammenfatte både system-, markeds- og anleggstiltak som skal gjennomføres innenfor det geografisk område planen gjelder for, og med hvilken fremdrift. Enkelttiltak settes inn i en større kontekst, noe som bidrar til å prioritere de riktige tiltakene til rett tid og sikre tempo og effektivitet i gjennomføringen. Områdeplanene vil dekke et større geografisk område, flere av TSO-ens virkemidler og inkludere de fleste typer tiltak som krever utkoblinger. Samfunnmessig rasjonalitet vil bli vist for flere tiltak samlet i et større område. Bedre fremstilling og oversikt blir viktig for å oppnå en god dialog med alle interessenter.

Statnett vil fremdeles gjøre utredninger og grunnlagsanalyser. Disse vil sammen med annen kunnskap danne grunnlaget for områdeplanene.

De siste årene har Statnett intensivert dialogen regionalt gjennom mer inkluderende planprosesser sammen med lokale aktører. Denne type dialog vil bli enda viktigere i arbeidet med områdeplanene. Områdeplanene vil ta utgangspunkt i transmisjonsnettet og fokusere på utvikling av dette nettnivået. For å sikre en god helhetlig plan, vil også viktige tiltak i regionalnettet omtales, og utviklingen samordnes med de regionalt ansvarlige. Samhandling med andre nettnivåer er sentralt, og ordningen med regionale kraftsystemutredninger vil forbli svært viktig da mye av elektrifisering og grønn verdiskaping skjer på lavere nettnivå. Planene vil også bli lagt til grunn i dialogen med myndighetene og effektivisere høringsprosesser.

I arbeidet med områdeplaner vil vi også se hvordan digitalisering og nye verktøy kan hjelpe oss til å etablere områdeplaner og vedlikeholde disse. Dette vil bidra til mer effektive prosesser i Statnett og ved samhandling med andre.

Involverende og mer effektiv konsesjonsbehandling

Forankring av behov gjennom områdeplaner, ikke KVU

Det er viktig med en ekstern prosess som forankrer behov i forkant av konsesjonsprosessen. KVU-ordningen bidrar imidlertid ikke i tilstrekkelig grad til helhetlige vurderinger. I tillegg er det en tidkrevende stegvis prosess. Myndighetene bør avklare hvilke prosesser som kan igangsettes parallelt for å vinne tid.

Områdeplanene vil være et bedre verktøy enn dagens KVU-system, både for å avklare behov for ulike tiltak, se behov i en bredere sammenheng og for å kunne vurdere de samfunnsøkonomiske sidene av planene i et mer helhetlig perspektiv. Områdeplaner vil også legge til rette for en mer parallell prosess gjennom tidlig forankring av behov – både nasjonalt, regionalt og lokalt.

Involverende og effektiv konsesjonsprosess

En forutsetning for effektive konsesjonsprosesser er at arealdisponeringen fortsatt behandles etter energiloven og inkluderer åpne, involverende prosesser for å sikre aksept for anleggene, sammen med en tydelig behovsavklaring. Økt tempo i nettutviklingen krever mer kunnskap både i forvaltningen og i samfunnet for øvrig om konsesjonsprosesser og behov for tiltak.

Konsesjonsprosessen bør differensieres og forenkles der virkningene for miljø og omgivelser er små, som ved utvidelser av transformatorstasjoner og andre mindre tiltak. I tillegg bør det ses på hva som kan forenkles i det videre konsesjonsløpet når behovet er beskrevet fra før i KVU/områdeplan. Hvis det eksempelvis tillates at det søkes om nødvendige arealer som dekker det fremtidige behovet i den enkelte stasjon, vil dette kunne forenkle saksbehandlingen ved senere utvidelse. Veiledningen fra NVE bør i større grad tydeliggjøre hva tiltakshaver kan inkludere av informasjon for at saksgangen skal gå raskere. Det bør gjøres forenklinger i myndighetenes prosesser uten at dette går utover nødvendig involvering av berørte interessenter. Her kan det blant annet innhentes erfaringer fra arbeidet med å redusere saksbehandlingstid etter plan- og bygningsloven, som krav til saksbehandlingstider og regulering av innsigelsesrett. Nettselskapene bør gis fullmakt til å gjennomføre mindre tiltak "innenfor gjerdet" uten fornyet konsesjonsbehandling.

Digital informasjonsflyt vil effektivisere konsesjonsprosessen og gi flere andre gevinster

Gevinstene av digitaliseringen øker dersom flere aktører kan bruke de samme løsningene. Dette kan gjøre prosessene enklere og raskere ved at relevant informasjon er standardisert og tilgjengelig.

Arbeidet som nå gjøres gjennom digital-KSU kan utvides til også å inkludere konsesjonsprosessen, slik at data lettere kan flyte mellom ulike nettaktører og mellom nettaktørene og NVE ved utarbeidelse og behandling av konsesjonssøknader. En digital informasjonsflyt fremmer også en mer involverende planprosess, eksempelvis interaktive høringer.

Informasjon som er nødvendig for en digital løsning, inkluderer informasjon om nettanleggene, arealbehov og miljøvirkninger, kapasiteter og begrensninger, forbruks- og produksjonsprognoser og planer for utvikling og tilknytning. For å sikre at denne informasjonen til enhver tid er oppdatert, må prosessene hos nettselskapene harmoniseres slik at informasjonen fanges, kvalitetssikres og deles fortløpende.

Et digitaliseringsarbeid bør se utover konsesjonsprosessen. Mye av informasjonen som trengs for konsesjonsbehandling er også nødvendig for kraftsystemutredning, systemansvarsprosessene og driftskoordinering. De store gevinstene kommer om vi kan se hele verdikjeden under ett.

For å lykkes med dette må det utvikles en nasjonal digital plattform for å understøtte samhandling, informasjonsdeling og utvikling. I tillegg bør det juridiske grunnlaget for informasjonsdeling oppdateres. Informasjonsdeling er i dag hjemlet i flere forskrifter og knyttet direkte til prosesser og beslutninger. Informasjonsdelingen bør isteden være en selvstendig oppgave, der informasjon holdes løpende oppdatert og der formålet er å støtte flere prosesser.

Tilknytning på riktig sted til riktige vilkår

En tydeligere planrolle

Elektrifiseringen er en viktig driver for nettutviklingen og lokaliseringen av forbruk påvirker behovet for nett-tiltak. En tydelig planrolle innebærer å gi god informasjon til kundene om hvor det er ledig kapasitet i eksisterende nett, hvor det planlegges nye nettinvesteringer og et grovestimat på hva tilknytning vil koste. Det vil veilede kundene til å ta bedre valg med hensyn til lokalisering.

Kunder som likevel velger å etablere seg i områder uten ledig kapasitet og uten planer om nettinvesteringer, må da påregne å vente lengre på nettilknytning. Tilknytningsplikten må åpne opp for en slik praksis.

Når kunden har valgt lokasjon og skal tilknyttes på høyere spenningsnivåer, innebærer tilknytningsplikten at Statnett eller regionalnettselskapet skal anviser kunden til det punktet i nettet hvor kunden kan tilknyttes på den samfunnsmessig mest rasjonelle måten. Det kan innebære at en kunde anvises til et tilknytningspunkt som øker kostnaden for kunden, men som på grunn av forhold i nettet gir en samfunnsmessig bedre løsning.

Nettselskapene har en viktig rolle med å forvalte nettkapasiteten

Dagens regelverk gir i praksis alle kunder rett til nettilgang. Dagens store pågang av aktører som ønsker tilknytning, innebærer at nettselskapene i stadig økende grad må ta stilling til hvem som skal prioriteres for utnyttelse av ledig kapasitet i dagens nett, og hvem som må avvente nettinvesteringer som gir økt kapasitet.

Statnett mener det bør utvikles kriterier for å prioritere mellom tilknytningsønsker. Dette vil også redusere ressursbehovet for utredninger om kapasitet. For både kunder og nettselskap bør kriteriene for prioritering av nettkapasitet være klare og forutsigbare. I dag er det opp til det enkelte nettselskapet å etablere kriterier som er objektive og ikke-diskriminerende innenfor de overordnede rammene i reguleringen.

Statnett vil prioritere kapasiteten basert på kundenes modenhet. Dette fordrer objektive kriterier om både sannsynligheten for at prosjektene realiseres og når kapasiteten vil bli tatt i

bruk. En prioritering av de mest modne prosjektene, hvor behovet for nett er nært i tid, vil øke utnyttelsen av nettet og verdiskapingen. For kunder som skal tilknyttes på de høyeste spenningsnivåene, vil det etter Statnetts syn være en fordel med felles kriterier i regional- og transmisjonsnettet for fordeling av kapasitet.

Økt systemutnyttelse

Statnett vil ta i bruk mulighetene til å gi tilknytning på vilkår. I mange tilfeller kan dette øke utnyttelse av nettet, i påvente av at behovet for eventuelle forsterkninger utredes og ferdigstilles. For kundene åpner dette for tidligere tilknytning. Kunder som tilknyttes på vilkår bør kun ha avtale med tilknyttet nettselskap, selv om begrensningen ligger i overliggende nett.

Betaling for kapasitet

Dagens regelverk innebærer at Statnett skal kreve betalt for utredningskostnader og anleggsbidrag fra kunder som utløser investeringer i transmisjonsnettet, samt etterfølgende kunder som tilknyttes anlegget. Omfanget av nye kunder som ønsker tilknytning gjør at Statnett ser behov for å vurdere adgang til å kreve betaling for å få kapasitet.

En fast betaling fra kundene for å få tilgang til (økt) nettkapasitet både i eksisterende og nytt nett, vil bidra til at Statnett kan ha nettinvesteringer på plass i tide for å møte kundenes behov og at kundene ikke etterspør større volumer enn de har behov for. I tillegg gir betalingsviljen en test på kundens modenhet. En slik betaling vil også kunne fungere som en reservasjon av kapasitet som må utnyttes innen få år. Administrative hensyn tilsier at det settes en fast pris per MW, som eventuelt differensieres geografisk basert på nettforhold.

Områdeplaner skal gi bedre samfunnsøkonomi

Områdeplaner kan gi bedre samfunnsøkonomi ved å gi mer kostnadseffektiv utvikling av nettet, ved å bidra til bedre investeringsbeslutninger og ved å legge til rette for raskere tilknytning av nytt forbruk og ny produksjon. Kostnadseffektivitet fremmes ved å se flere tiltak i sammenheng og på den måten legge opp en rekkefølge av tiltak som gir mindre kostnader for utbygger og for samfunnet.

Strømnettet har betydelige skalafordeler, hvilket betyr at når man først investerer (eller reinvesterer) i en kraftlinje, vil merkostnadene ved å velge største mulige kapasitet ofte være liten. Små merkostnader og minimale ekstra naturinngrep, betyr at det i mange tilfeller vil være samfunnsøkonomisk effektivt å velge en kapasitet som er vesentlig større enn det som trengs for det kjente behovet på investeringstidspunktet. Skalafordeler gjelder også i mange tilfeller på tvers av ulike forsterkninger. Dette tilsier at man bør se ulike nettførsterkninger i sammenheng, og i et perspektiv hvor også mulig fremtidige behov for overføring inngår.

Områdeplaner kan bidra til raskere tilknytning av nytt forbruk og ny produksjon. Det gir økt verdiskaping og raskere utslippsreduksjoner.

- Områdeplanleggingen kan gi en bedre felles forståelse mellom myndigheter, næringsliv og nettselskap om behovet for nettutvikling på kort og lang sikt. Dette vil gjøre det enklere å prioritere de viktigste utviklingsprosessene, slik at nettutbyggingen i større grad kan ligge i forkant av behovene. Gode avklaringer fra myndighetene vil ytterligere forbedre områdeplanleggingen og gjøre det mulig å knytte nytt forbruk og ny produksjon raskere til nettet.
- God kommunikasjon om hvor og når det blir mer kapasitet tilgjengelig for forbruk og produksjon, vil påvirke prosjektutviklinger for stort nytt forbruk og ny produksjon. Dette kan spare kostnader for utviklere og gir mulighet for raskere tilknytning.
- Man kan også i større grad styre valg av tilknytningspunkt direkte på bakgrunn av områdeplanen.

Egnede prissignaler fra markedspriser og betaling for tilknytning og bruk av nettet, kan gi viktige incentiver til å velge egnet lokaliseringer for nytt forbruk og ny produksjon. Gode prissignaler kan også frigjøre kapasitet i nettet ved å dempe forbrukstoppene, slik at det eks.

Oslo, 26. november 2021